

Ksenija
Škarić

Šiljci i grbe okruglog stola

1. nacionalni kongres konzervatora-restauratora
Konzervacija i restauracija u Hrvatskoj (KRUH)
– aktualnosti i vizije, Split, 7. - 8. prosinca 2012.

← S prvog nacionalnog kongresa konzervatora-restauratora u Splitu, foto M. Čulić

U prosincu je u dvorani Sveučilišne knjižnice u Splitu održan stručni skup kojeg je organizator – Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu – ambiciozno najavila kao prvi nacionalni kongres, a duhovito i opuštenije nazvala KRUH: Konzervacija i restauracija u Hrvatskoj – aktualnosti i vizije. U sklopu kongresa održan je okrugli stol “(Ne) organizirano djelovanje konzervatorsko-restauratorske struke u Hrvatskoj” čiji je cilj bio napipati bolne točke konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, potaknuti raspravu i donošenje konstruktivnih zaključaka. Ne sasvim neočekivano, pokazalo se da se ispod apstraktnog pojma struke skriva heterogena zajednica kojoj se teško usuglasiti oko bilo čega osim načelnih vrijednosti, zbog čega

su progurani zaključci, koje prenosimo i u prilogu ovog teksta, zapravo previše općeniti i zato malo korisni.

Rasprava je skakala između različitih tema ovisno o statusnoj skupini iz koje pojedini govornik dolazi i njezinim posebnim problemima, a mikrofon je križao dvoranu tako da nikad nisu bile manje od dvije ruke na čekanju. Seniori, posebno oni nadležni za organizaciju i provođenje učinkovite zaštite kulturne baštine, zabrinuti su zbog nedostataka *Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, prvenstveno legislativne anomalije po kojoj konzervatorsko-restauratorske radove nadziru konzervatori, u pravilu povjesničari umjetnosti, rjeđe arhitekti, arheolozi i etnolozi, premda njihova znanja samo jednim

dijelom, naime konzervatorskim, pokrivaju konzervatorsko-restauratorsku problematiku. Vjeruju da bi sustav nadzora trebao biti timski i uključivati konzervatora-restauratora određene specijalnosti. Zabrinuti su i zbog nepostojanja procedure vrednovanja i odabira izvođača za pojedine konzervatorsko-restauratorske radove, osobito ususret ulasku Hrvatske u Europsku uniju nakon kojeg će formalne kriterije za dobivanje *Dopuštenja za rad*, zasad jedine kontrolne točke kakvoće izvedbe, ostvariti brojni pojedinci i tvrtke nepoznatih stvarnih kompetencija.

Studente i netom diplomirane konzervatore-restauratore ljuti što im tržišne izgleda slabi nelojalna konkurencija. Zamjeraju *Pravilniku o stručnim zvanjima u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti i načinu njihova stjecanja* što dopušta mogućnost da se pojedinci s formalnim obrazovanjem stečenim izvan restauratorskog studija, radom prekvalificiraju u neko od zvanja u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti. Paralelu nalaze u medicini gdje diplomirane liječnike ne mogu zamijeniti priučeni. Oni stariji, koji su u struku ušli kada u Hrvatskoj još nije postojao studij restauriranja, u raznovrsnosti zastupljenih struka vide komparativnu prednost, a zatvaranje smatraju opasnim. Iz njihovog očista, napredovanje bi trebalo biti vođeno znanjem i izvrsnošću, a ne ispunjavanjem formalnih uvjeta.

Kolege iz muzejske djelatnosti u svojim se problemima osjećaju izolirani, budući da je restauriranje u muzejima, premda u stručnom smislu istovjetno konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti, uređeno *Pravilnikom o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u muzejskoj struci* koji regulira napredovanja i stjecanja zvanja unutar muzejske djelatnosti. Zbog neusklađenosti tog pravilnika s pravilnikom važećim u restauratorsko-konzervatorskoj djelatnosti čak se niti imena zvanja ne podudaraju s onima izvan muzejske djelatnosti, što pogoduje još uvijek postojećem stereotipnom odnosu u kojem je kustos "glava", a restaurator "ruke". Takav je, uostalom, još uvijek i odnos konzervatora i restauratora.

Restauratorima privatnicima diskusije o terminologiji čine se akademskim i svejedno im je hoće li ih nadzirati konzervatori ili restauratori. Uvjereni su da se takvim problemima bave oni koji ne poznaju stvarne probleme preživljavanja na tržištu: gotovo neprestani nedostatak novaca i borbu za svaku plaću, uz balansiranje između vlasnika, nadzora i vlastitih stručnih kriterija.

Tijekom diskusije spominjala se i potreba za ujedinjavanjem svih stručnih udruga, posebno IIC-Hrvatske grupe, Društva konzervatora Hrvatske i Hrvatskog restauratorskog društva, što će međutim imati smisla tek kada se barem veći dio članova počnu, vođeni vlastitim interesima, spontano okupljati oko zajedničkih projekata. Ujedinjenje samo po sebi teško da može jamčiti učinkovitost

u situaciji gdje jedan dio struke vlastiti opstanak prvenstveno veže uz organiziranje održivog sustava zaštite, drugi uz stjecanje tržišnih prednosti kroz bolje pozicioniranje vlastite skupine unutar stručne zajednice, treći uz osnivanje komore, četvrti pak uz profesionalno usavršavanje kroz stručna putovanja, radionice i skupove, itd. Dokle god se struka ne može složiti oko zajedničke liste prioriteta, nema zapravo štete od postojanja više udruženja bude li svako od njih unaprijeđilo barem nešto od onoga što smatra bitnim.

Okrugli stol "(Ne)organizirano djelovanje konzervatorsko-restauratorske struke u Hrvatskoj" održan je u trenutku kada se na horizontu sluti katastrofa. Svi prisutni već su osjetili prve posljedice smanjivanja državnih i privatnih ulaganja u restauriranje, a sve najavljuje da se najgore tek valja iza brda. Odluke se donose negdje drugdje i sudionici na njih ne mogu utjecati, no organizatori ipak pokušavaju: pisat će Saboru Republike Hrvatske, Vladi Republike Hrvatske s nadležnim ministarstvima, Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, biskupijskim i lokalnim crkvenim vlastima, lokalnoj upravi i samoupravi, svim strukovnim udrugama i pojedincima. Premda potaknuta strahom, odlučnost organizatora da okupi struku vrijedna je poštovanja, a kolegijalnost i samosvijest koja se pojavila oko okruglog stola svakako je ishod koji bi trebalo njegovati. Trebat će dosta hrabrosti da se organizira drugi nacionalni kongres, hrabrosti koje nije nedostajalo organizatorima prvog.

Zaključci okruglog stola:

1. Postojeći formalno-pravni okvir kojim se regulira djelatnost na području zaštite kulturne baštine, premda pravno nastoji usustaviti ovu složenu problematiku, to u cjelini ipak ne uspijeva. Uočeni su brojni nedostatci koje je

potrebno što prije i na najbolji mogući način, uvažavajući profesionalne i etičke standarde struke, mijenjati i poboljšati na način da su odraz stvarnih potreba svih segmenata struke.

2. Pozivaju se stoga svi čimbenici od Sabora Republike Hrvatske, Vlade Republike Hrvatske s nadležnim ministarstvima, Hrvatske biskupske konferencije, biskupijskih i lokalnih crkvenih vlasti, lokalne uprave i samouprave do strukovnih udruga i pojedinca, da na pragu ulaska u Europsku uniju snažno, stvarno i pravedno podupru sva nastojanja koja teže sveobuhvatnom uređenju djelovanja na području zaštite kulturne baštine.

3. Uspješnost stalnog podizanja i praćenja kvalitete profesionalnih i etičkih normi konzervatorsko-restauratorske i svih drugih oblika struke, uključujući i formalno-pravni okvir njena djelovanja, uzročno-posljedično ovisi kako o pojedinačnim, tako i o organiziranim oblicima djelovanja struke.

4. Organizirano djelovanje struke, premda do sada nije dalo zadovoljavajućih rezultata, najbolji je formalni oblik kojim se na zakonodavnom području, u realnom vremenu mogu postići zadani opći i pojedinačni ciljevi. Stoga se takvi postojeći organizirani oblici djelovanja pozivaju, prozivaju i potiču da svoje postojanje opravdaju bržim i učinkovitijim aktivnostima temeljenim na kulturi dijaloga i uvažavanja svih segmenata struke, a za probitak općeg dobra jer će o tome u konačnici ovisiti njihov smisao postojanja.

5. Neformalni oblici djelovanja bit će i dalje nezamjenjiv i snažan oblik udruženog i pojedinačnog djelovanja na podizanju profesionalnog i etičkog standarda struke sa u sebi uključenim svim komponentama koje prepoznaju, ističu, unaprjeđuju i brane stvarne potrebe struke, posebno razvijajući ulogu i značenje zaštite kulturne baštine u suvremenom društvu. x